

PEISAJELE LIGIEI MACOVEI

dr. Nazen Peligrad¹

Motto:

...„Liniile în tuș pipăie irealitatea sau pun în partitură nostalgiile, extatismul, depărtările, umbra, valul, vuietele pădurii și altele ca acestea, atât de specific poetului”...

Ligia Macovei²

Abstract: Ligia Macovei's creation is a significant one within the patrimony of the Bucharest Municipality Museum, being exhibited in the memorial house sheltering an important collection donated by Ligia Macovei and her husband, diplomat and architect Pompiliu Macovei. Among the interesting works, the artist left behind illustrations of poems written by Mihai Eminescu and Tudor Arghezi.

Keywords: "Ligia and Pompiliu Macovei" Collection, donation, memorial museum, book illustration, graphics.

Creația Ligiei Macovei este una însemnată, în cadrul patrimoniului Muzeului Municipiului București, fiind expusă în mare parte la casa memorială care îi poartă numele. Reprezentantă de seamă a artei românești contemporane, arta ei a reușit să-și păstreze spontaneitatea culorii și a liniei. Artista a găsit bucuria, dragostea și omenia de a crea și de a lăsa posterității o artă vie, încărcată de simboluri și transcendențe metafizice, care ne încântă ochiul și inima.

Ligia Macovei s-a născut pe 18 iulie 1916, la București. A urmat cursurile Liceului „Carmen Sylva” din București, absolvind în anul 1934, apoi s-a înscris la Școala de Belle-Arte din Capitală, la Secția de artă decorativă, avându-i ca profesori pe: Jean Alexandru Steriadi, Costin Petrescu (o scurtă perioadă), Cornel Medrea, Cecilia Cuțescu Storck și arhitectul Horia Teodoru. În anul 1939, Ligia Tomescu s-a căsătorit cu Pompiliu Macovei, frecventând elita societății bucureștene și a cercurilor de artiști. Între anii 1940 și 1942, artista a călătorit în Austria, Germania, Italia și Elveția (Olariu, 2018, pp. 15-17). A fost o oportunitate pentru a vizita muzee, pentru a-și îmbogăți maniera de lucru prin schițele și lucrările elaborate în această perioadă. Studiile anatomice au devenit o preocupare reală, mai ales după ce a vizitat Italia. În perioada 1941-1942, Ligia Macovei a expus guașe, acuarele, desene în peniță și creion la Veneția, la Galleria del Cavallino. Aprecierile nu au întârziat să apară, iar galeristul și colecționarul Carlo Cardazzo i-a achiziționat câteva lucrări. Reîntoarsă în țară, în 1943, a participat la Salonul oficial de pictură de la București cu lucrări legate de viața copiilor. În anul următor a expus din nou la Saloanele de pictură și grafică din București, primind premiul Anastase Simu. După 23 august 1944, a devenit colaboratoare la presa de stânga a vremii (*România Liberă*, *Veac*

1. **Dr. Nazen Peligrad**, pictor și istoric, având peste zece ani de experiență profesională de curator și coordonator academic. În prezent este muzeograf la Pinacoteca Bucureștiului; nazen.peligrad@gmail.com.

2. Constantin Ciopraga, *Cronica*, nr. 16, 19 aprilie 1985.



Ligia Macovei

Autoportret
Foto: Cristian Oprea

Nou, Scânteia Tineretului, Urzica, Flacăra etc.), făcând afișe propagandistice. A făcut parte din echipele de artiști care au mers în fabrici, uzine și pe șantierele de construcții, unde a făcut schițe în maniera noii ideologii politice. După 1966, creația artistei a început să se depărteze de arta de propagandă a partidului comunist, îndreptându-se către ilustrațiile de carte.

Printre cele mai frumoase și elocvente serii de ilustrații de carte sunt cele dedicate lui Mihai Eminescu și Tudor Arghezi. Din anul 1950, începea lucrul pentru ilustrarea poemelor eminesciene, realizând: albumul „Somnoroase păsărele”, la Editura Tineretului, în 1954; „Poezii” la Editura pentru literatură, în 1964; „Gedichten” la Editura Meulenhoff, Armsterdam, în 1968; „Poezii/ Poems”, Ediție bilingvă, Editura Dacia, 1980; „Poezii”, Editura Ion Creangă.

În anul 1970 apărea volumul „Poezii” al lui Tudor Arghezi, ilustrat de Ligia Macovei, la Editura Minerva; în 1976, „Poezii alese”, Editura Universității Princeton, SUA.

În anul 1979, Ligia Macovei a câștigat premiul I la Concursul „Cântarea României”.

Soții Macovei au făcut donații semnificative statului român (cărți, reviste, obiecte de artă populară, decorativă, artă plastică). În anul 1990, cei doi au donat Primăriei Municipiului București casa în care au locuit, peste 1756 de obiecte și peste 8000 de cărți. Din 31 martie 2002, casa memorială „Ligia și Pompiliu Macovei” a fost deschisă publicului. Este o metaforă pe care artista a folosit-o cu îndemănare în opera sa: *Nădejdea rezistând tuturor cataclismelor, nădejdea care se furișează* (Peleanu, 1966, pp. 11-12). Desenul este piesa de rezistență a creației artistei, iar perioada pe care a petrecut-o în străinătate a însemnat însușirea unor abilități în fluidizarea petelor de culoare, cu tușe elaborate, volume expresive, raporturi tonale echilibrate, distribuite pe suprafața spațiului compozițional.

Peisajul este o temă predominantă în opera Ligiei Macovei, în care sunt surprinse diferite colțuri de natură, cu arhitectură variată, unde rafinamentul



Arbori la Copăcenii
Foto: Cristian Oprea



Călin III
Foto: Cristian Oprea



Lacul albastru al codrilor
Foto: Cristian Oprea

limbajului plastic atinge principiul de unitate și diversitate. Fie că sunt în ulei pe pânză, acuarele pe hârtie sau monotipuri cu intervenții de guașă și tuș, peisajele sunt pline de culoare, amintind de expresionismul german, prin tușele vibrante, viguroase de multe ori, prin care răzbate albul grundului, cu suprafețe ferm delimitate (*Case și grădini*, ulei pe carton pânzat, 35 x 27,5 cm, nr. inv. 100; *Peisaj cu pod*, ulei pe carton, 50 x 35 cm, nr. inv. 101; *Peisaj cu barcă*, ulei pe carton, 50 x 34,5 cm, nr. inv. 102; *Parc*, ulei pe placaj, 34,5 x 50,3, nr. inv. 103 etc.) sau pline de melancolie, cu tonuri sumbre ca în *Autoportret*, ulei pe carton, 61 x 50 cm, nr. inv. 108. Chipul îngândurat al artistei, acoperit pe jumătate de mâna ei dreaptă și cu coatele sprijinite pe o masă de lemn, dă o stare de apăsare. Fundalul are copaci goi, cu crengi ascuțite, cu o dinamică liniară care pornește de la masa redată în perspectivă, se continuă cu verticalitatea trunchiurilor și zonele cromatice orizontale de griuri, ocru, rozuri și brunuri care compun planul tridimensional. Este o lucrare a unei introspecții care vorbește indirect prin fundalul cromatic existențial, despre pustietatea unei lumi care pare că nu aduce nimic bun.

Acuarelele au o prospețime dată chiar de tehnica în sine, unde tonurile liniare pierd din vigoare, umbrele și modelele se îmbină armonios și interesul pentru detaliu este mai prezent (*Arbori la Copăceni*, acuarelă pe hârtie, 32 x 41,5 cm, nr. inv. 187; *Portul Dubrovnic*, acuarelă pe hârtie, 47,5 x 60,5 cm, nr. inv. 189; *Boka Kotorska*, acuarelă pe hârtie, 41,5 x 55,5 cm, nr. inv. 188 etc.).

O lucrare plină de tonalități cromatice vibrante este și *Grup de țărânci*, guașă pe hârtie, 50,5 x 70 cm, nr. inv. 140. Centrul de interes îl reprezintă grupul de țărânci îmbrăcate în port popular, cu capetele acoperite de basmale colorate și cu coșuri împletite în mâini. Toată atmosfera este animată de tușele vii de culoare care se armonizează și de micul grup de țărânci. Tonurile reci din fundal susțin cromatic exuberanța tonală din prim-plan. Trăsăturile fizionomice nu sunt individualizate, interesul fiind exclusiv orientat către peisajul cromatic și raporturile între suprafețele compacte, suprapunerile grafice sau laviurile alternate cu albul hârtiei.



Revedere
Foto: Cristian Oprea



Târziu de toamnă
Foto: Cristian Oprea

Inovatoare în privința tehnicii folosite este și combinarea monotipurilor³ (*Ibidem*, p. 26) cu intervenții de guașă și tuș pe hârtie, obținând plasticități cromatice neobișnuite și compoziții îndrăznețe, așa cum vedem în ilustrațiile pentru operele lui Eminescu sau ale lui Tudor Arghezi (Mihai Eminescu: „Călin III”, „Lacul albastru al codrilor”, „Frumoasă-i”, „Deșertul cel de gheață”, „Revedere” etc. și Tudor Arghezi: „Târziu de toamnă”, „Cântec mut”, „Inscripție pe Biblie”, „În grădina-n care scriu”, „Transfigurare”, „Parada”, „Crucea Veche”, „Cuvinte stricate” etc.). Pitorescul și valoarea poetică se metamorfozează în povestea din poveste a Ligiei Macovei prin straturile de culoare subțiri sau dense, cu tonalitățile cromatice pline de poezie ale viziunii scenografice a acestor ilustrații. Bogăția melodică a versurilor celor doi poeți a fost convertită în spații plastice în care laviurile suprapuse au căpătat senzualitate, sugestivitate, îmbinate cu limbajul personificării (Mihai Eminescu: „Călin III”, „Scrisoarea a IV-a”, Tudor Arghezi: „Transfigurare”, „Cuvinte stricate”, „Închinăciune” etc.). Ilustrațiile pentru opera lui Eminescu au însemnat transfigurarea versului în linie și culoare expresive. Lejeritatea tușei ei a surprins „Luceafărul” asemeni unei stele polare îndepărtate, a cărei strălucire imaculată este pusă în raport cu partea lumească redată prin Cătălina. Fatalitatea timpului din „Trecut-au anii”, cu fața brăzdată de încercările nesfârșite ale acestei lumi, sau bătrânul dascăl din „Scrisoarea I” se conturează din fluiditatea liniei, într-un context complex de conținuturi de viață. Simbolul și metafora au căpătat acorduri poetice de înaltă valoare hermeneutică prin contribuția artistică proprie a Ligiei Macovei. Eugen Schileru, Vasile Nicolescu și Dan Hăulică au vorbit despre înțelegerea naturii eminesciene și despre dialogul vizual simbolic al fluidității compoziționale (Macovei, 1978). Desenul ei intelectual transmite stări de melancolie, definind relația dintre om și natură, prezentă în poemele lui Arghezi, printr-un desen incisiv și aspru.

3. În jurul anilor 1960, Ligia Macovei a experimentat frotajul, datorită multitudinii de plasticități și expresivități cromatice.

Tehnica monotipului redă fluiditatea materiei în spațiu descriind, prin catifelarea culorii și expresia desenului, înțelegerea ireversibilității timpului. Interesul pentru spațiu s-a manifestat prin respectul pentru calitatea tonală a contrastelor de culoare, a suprafețelor compoziționale care nu se mai definesc prin perspectiva liniară, ci a întrepătrunderilor cromatice. Acestea sunt doar câteva observații de stil legate de ilustrațiile operelor lui Mihai Eminescu și Tudor Arghezi.

Ionel Jianu surprindea puterea desenului artistei într-un mod elocvent în „Semnalul” din 5 decembrie 1947: *E un desen sigur, continuu, fără ezitări, curgător, plin de semnificații, spiritualizat, lipsit de podoabă, un simplu grafic care își desfășoară dantela subțire și arabescul liniar dând o deosebită putere de sugestie albului hârtiei...* (Apud Bușneag, 1987, p. 12).

Creația Ligiei Macovei este o călătorie în timp, definitivată într-un context social dur al societății românești din a doua jumătate a secolului trecut.

Prin avantajul de a avea soțul diplomat și porțile străinătății deschise, artista a putut evolua frumos și cursiv, pentru a lăsa posterității o operă elegantă, delicată, presărată pe alocuri cu ironie fină, sarcasm la adresa moravurilor societății în care a trăit, perpetuate, de altfel, din generație în generație.

În pleiada artistelor române, Ligia Macovei apare ca o pată de culoare neastâmpărată și sugestivă care vorbește, prin tușe energice și un desen sensibil, despre omenia personajelor și dragostea ei pentru natură.

BIBLIOGRAFIE:

Bușneag, Olga, *Ligia Macovei*, Editura Meridiane, București, 1987.

Ciopraga, Constantin, *Cronica*, nr. 16, 19 aprilie 1985.

Macovei, Ligia, „Itinerar eminescian”, *Secolul XX*, nr. 205-206, 1978.

Olariu, Elena, *Ligia Macovei, între senzorial și intelectual, între culoare și linie*, Editura Muzeului Municipiului București, București, 2018.

Peleanu, Geogeta, *Ligia Macovei*, Editura Meridiane, București, 1966.